

Mieren als predatoren van vogels

Peter Boer

In 2014 verscheen een artikel over aanvallen van steekmieren op zilvermeeuw- en kleine mantelmeeuwkuikens (Baer 2014). Het verschijnsel speelde zich af op het Duitse Waddeneiland Trischen. 83 nesten werden gevolgd. Nadat de kuikens uit het ei kwamen, werden bij tien van de nesten (12%) de kuikens door mieren aan-gevallen. De aanvallen concentreerde zich in eerste instantie op de poten, ogen en cloaca. Geen van de kuikens overleefde dit. Omgerekend naar alle 83 nesten, nam hierdoor het broedsucces met 14,5 % af.

Dit verschijnsel is niet nieuw en geconstateerd bij verschillende vogelsoorten, waarbij verschillende mierensoorten worden genoemd. Nederlandse gegevens zijn voor zover ik weet nooit gepubliceerd. Boswachter Kees Ooyevaar nam dit verschijnsel herhaaldelijk waar in de stormmeeuwenkolonie in de Schoorlse Duinen in de jaren rond 1960. Norman Deans van Swelm berichtte mij onlangs dat het sinds de toename van bosmieren op landgoed Ockenrode bij Den Haag slecht ging met de bodembroeders.

Op het Duitse Waddeneiland nam men waar dat de mieren toenamen gedurende het broeden op de eieren. Logisch lijkt me, de warmte van de broedende meeuw zal de mieren aantrekken en sowieso het nest meer naar de oppervlakte verplaatsen, dus meer in de buurt van de eieren. Het lijkt me ook logisch dat als het eiwit uit de brekende eieren vloeit en de kuikens nog nat zijn van het eiwit, zij een luilekerland vormen voor de mieren.

De mieren van het Duitse Waddeneiland (180 ha) werden als gewone steekmieren *Myrmica rubra* gedetermineerd. Een soort die overal in alle landecosystemen voorkomt (Boer 2015), zelfs in de zeeoep. Dus zo gek is dit niet. Op de Nederlandse Waddeneilanden (Texel, Terschelling en Schiermonnikoog) vond ik in vegetaties (zeevetmuurklasse, zeeasterklasse en helmklasse) zoals die voorkomen op Trischen twee soorten steekmieren: de gewone steekmier en de moerassteekmier *M. scabrinodis*. De laatste was steeds dominantier aanwezig dan de gewone steekmier. De moerassteekmier is ook beter bestand tegen overstromingen, zoals die voorkomen op Trischen, dan de gewone steekmier.

Een Nederlands voorbeeld betreft rode schorpioenmieren *Crematogaster scutellaris*: in Mook (Limburg) nam Ben Baartman ooit waar dat een kolonie schorpioenmieren een merelnest overviel en alle jongen tot voedsel had genomen.

Figuur 1-2 Werksters van *Myrmica rubra* op een meeuwenkuiken (foto's Julia Baer)

Hoe dan ook, het is interessant dit verschijnsel ook in Nederland in kaart te brengen. Daartoe zijn alle waarnemingen van 'aanvallen van mieren op vogelkuikens' van harte welkom. Graag inclusief de mieren in natura!

Julia Baer wordt bedankt voor het ter beschikking stellen van de foto's.

Verwijzingen

Baer, J. 2014. Native ant species *Myrmica rubra* affects Herring Gull *Larus argentatus* and Lesser Black-backed Gull *L. fuscus* chick survival at a North Sea island. *Seabird* 27: 87-97.

Boer, P. 2015. Mieren van de Benelux. Tweede druk. Stichting Jeugdbonsuitgeverij, 's-Graveland.

Peter Boer, Gemene Bos 12, 1861 HG Bergen (NH), p.boer@quicknet.nl

Komt de amazonemier nog voor in ons land? Oproep tot medewerking

André J. van Loon & Jinze Noordijk

De amazonemier *Polyergus rufescens* is een slaafhoudende soort die andere mierensoorten gebruikt om het werk in het nest te doen. Vroeger had de amazonemier een ruime verspreiding in de zuidelijke helft van ons land, al was ze altijd zeldzaam. Op de meeste plekken is ze inmiddels verdwenen. Een nieuw project moet duidelijk maken of de soort nog in ons land voorkomt en hoe ze beschermd kan worden.

De amazonemier heeft een zeer bijzondere leefwijze (zie bv. Raignier 1929). Een nieuwe koningin die een kolonie wil beginnen, kan dat niet alleen, maar ze moet een bestaand nest binnendringen van een renmier (bv. rode renmier *Formica rufibarbis*, bruine renmier *F. cunicularia* of grauwwaarte renmier *F. fusca*). Daar doodt ze de renmierkoningin, waarna de renmierwerksters de nestbouw, voedselvoorziening en de verzorging van het broed van de amazonemierkoningin op zich nemen. Op deze manier van koloniestichting zijn nog wat variaties mogelijk en ook nestafplitsing door een in het nest al bevruchte koningin met medenemen van een aantal slaafwerksters is een mogelijk strategie (Raignier 1929). De amazonemierkoningin maakt zelf maar weinig werksters, die zich altijd in het nest dicht bij haar ophouden. De meeste tijd is er aan de oppervlakte van het nest dan ook niet te zien dat er een amazonemierenvolk in huist.